

שיעור מספר 5

מה מניע מורים להיות סוכנים לשינוי חברתי?

מטרת השיעור:

לבחון איך מניעים מורים להיות סוכנים לשינוי חברתי, על אף הקשיים בעבודתם

מלאכת החינוך מייעדת תפקיד מפתח למורים. ציבור המורות והמורים עומדים בקדמת העשייה החינוכית, והם הכוח המניע ללימוד וצמיחה של התלמידים. תפקיד המפתח של המורה בתהליך החינוכי מצביע על המוטיבציה והמחויבות הערכית של המורה כתנאי הכרחי לשינוי חברתי. מתוך כך עולה השאלה כיצד ניתן להניע מורים לשמש סוכנים לשינוי חברתי.

שאלה זו מתחדדת נוכח מעמד המורה בישראל. שכר המורים בישראל הוא מהנמוכים בארצות המפותחות, והוא נמוך ביחס לשכרם של מקצועות אקדמיים מקבילים במגזר הציבורי. המציאות החברתית משליכה לפתחם של המורים התמודדות עם מצוקות רבות של תלמידים, תוך צמצום מנגנוני תמיכה. השיעור בוחן דרכי התמודדות של מורים עם מציאות יומיומית שעלולה להיות שוחקת ואף מרפה ידיים, ומה הכוח שמניע אותם לעשייה חברתית על אף הקשיים.

השיעור מורכב מ-:

פתיחה: הצגת תמונת מצב חברתית	20 דקות
סדנא: מורה משמעותי בחיי	40 דקות
לימוד בחברותות	25 דקות
אסיף	30 דקות
דברי סיכום	5 דקות

פתיחה: מורים בישראל - תמונת מצב חברתית

מפגשים קודמים דנו בסוגיות שונות הקשורות בחינוך: שעתוק פערים, כיצד להתגבר על חסמים של תלמידים בלימוד, סיפורי הצלחה ומה ניתן ללמוד מהם, אתגר לימוד בני העניים כבני העשירים ומעורבות הורים. הדיון בסוגיות אלו הצביע על תפקיד המפתח שממלא מלמד התינוקות, המורה, ועל היכולת שלו לשמש סוכן לשינוי חברתי. סוכן לשינוי חברתי הוא אדם המחויב לקידום של שינוי חברתי, ודרך פעולתו מביא שינוי. במפגש זה אנו נדרש לדיון על המורה כסוכן לשינוי חברתי, ומה מניע אותו לשמש כסוכן לשינוי חברתי. השאלה מה מניע מורה להיות סוכן לשינוי חברתי מתחדדת נוכח מעמד המורים בישראל היום. מגוון דו"חות ומחקרים מציגים תמונה עגומה על מעמד המורה בישראל (מחלקים את דף הנתונים וקוראים בסבב):

- שכר ממוצע של מורה מתחיל הוא כ-3,500 ₪.
- שכר ממוצע של מורה בעל 10 שנות ותק הוא כ-5,000 ₪.
- דו"ח הוצאות שכר במגזר הציבורי מצא כי רמות השכר של מורים נמוך בהשוואה לרמות השכר של אקדמאים בשירות הציבורי.
- שכר המורים בישראל הוא מהנמוכים בארצות המפותחות.
- ההתייחסות לציבור המורים מתייחסת למעשה למורות. למעלה מ-90% מהמורים הן נשים.
- סקר של ד"ר שרית בן שמחון מ"משמר החינוך" העלה כי על אף ההכרה בחשיבות מקצוע ההוראה, 70% מהנשאלים לא היו ממליצים לילדים שלהם לעסוק בהוראה בגלל הסטאטוס הנמוך של מקצוע ההוראה בישראל.
- ועדה לבדיקת שיפור ההוראה בישראל (ועדת בן-פרץ, 2000) העלתה כי 50% מכלל הפונים ללימודי הוראה נשארים במערכת החינוך 4 שנים לכל היותר.
- מחקר של יצחק פרידמן ממכון סאלד (2003) מעלה כי השחיקה בקרב המורים גבוהה יותר לעומת כל מקצוע חברתי אחר.

נתונים אלו מציגים תמונה חלקית של הקשיים העומדים בפני מורים. על קשיים נוספים בחרנו לשמוע מקולם של מורים. הקטע הראשון נכתב על ידי טלי סגל, מורה בבית הספר "ג'סי כהן" בחולון. המתארת את המציאות החברתית עמה מתמודדים המורים בבית הספר. דבריה פורסמו בגיליון מספר 25 של המגזין "ארץ אחרת" שהוקדש לתגובות על דו"ח דוברת (מבקשים מאחד המשתתפים לקרוא את דבריה).

"ככל שהמדינה נסוגה מאחריותה לאזרחיה, גדל החלל שבת הספר נדרש למלא. כל שינוי בתנאים של החברה מורגש היטב במסדרונות בית הספר. הנטל שעלינו לשאת הולך וכבד. כך, אנו חשים בשנתיים האחרונות במצוקה הכלכלית ההולכת וגוברת של אזרחי המדינה. יותר ויותר ילדים באים לבית הספר ללא כריך, בבגדים דלים, הוריהם אינם יכולים לקנות ספרי לימוד ולשלם את התשלומים הקבועים. בניגוד למה שנדמה לרבים, רעב אין פירושו דווקא מקרר ריק או חיסרון כיס מוחלט. זו אם שעובדת מבוקר עד ערב, ומביאה את הילד כשהיא יוצאת לעבודה, בשעת בוקר מוקדמת, עוד לפני שייפתחו שערי בית הספר. המדיניות הגורמת לפיטורים של עובדות סוציאליות, יעוצות חינוכיות וכו' אחראית לעובדה שכל הבעיות החברתיות מגיעות לפתחנו. כל מצוקה, נפשית או כלכלית, תבוא לידי ביטוי בבית הספר, ובית הספר ייתן או לא ייתן את המענה לה-כפי מידת יכולתו והרצון הטוב של עובדיו. יש ילדים שדעתם כלל אינה פנויה ללמידה: ילד רעב, ילד שקר לו, ילד שמרביצים לו...מי שאינו שותף לחיי בית-ספר אינו יכול להעלות על דעתו את מגוון הבעיות שאנו נדרשים לתת להם מענה, וככל שבית הספר יותר פריפריאלי, מרוחק יותר ממוקדי הכוח, הבעיות שהוא נדרש להתייחס אליהן הן רבות וסבוכות יותר."

מה מניע מורים להיות סוכנים לשינוי חברתי - דף פתיחה

- שכר ממוצע של מורה מתחיל הוא כ-3,500 ש.ח.
- שכר ממוצע של מורה בעל 10 שנות ותק הוא כ-5,000 ש.ח.
- דו"ח הוצאות שכר במגזר הציבורי מצא כי רמות השכר של מורים נמוך בהשוואה לרמות השכר של אקדמאים בשירות הציבורי.
- שכר המורים בישראל הוא מהנמוכים בארצות המפותחות.
- ההתייחסות לציבור המורים מתייחסת למעשה למורות. למעלה מ-90% מהמורים הן נשים.
- סקר של ד"ר שרית בן שמחון מ"משמר החינוך" העלה כי על אף ההכרה בחשיבות מקצוע ההוראה, 70% מהנשאלים לא היו ממליצים לילדים שלהם לעסוק בהוראה בגלל הסטאטוס הנמוך של מקצוע ההוראה בישראל.
- ועדה לבדיקת שיפור ההוראה בישראל (ועדת בן-פרץ, 2000) העלתה כי 50% מכלל הפונים ללימודי הוראה נשארים במערכת החינוך 4 שנים לכל היותר.
- מחקר של יצחק פרידמן ממכון סאלד (2003) מעלה כי השחיקה בקרב המורים גבוהה יותר לעומת כל מקצוע חברתי אחר.

"ככל שהמדינה נסוגה מאחריותה לאזרחיה, גדל החלל שבת הספר נדרש למלא. כל שינוי בתנאים של החברה מורגש היטב במסדרונות בית הספר. הנטל שעלינו לשאת הולך וכבד. כך, אנו חשים בשנתיים האחרונות במצוקה הכלכלית ההולכת וגוברת של אזרחי המדינה. יותר ויותר ילדים באים לבית הספר ללא כריך, בבגדים דלים, הוריהם אינם יכולים לקנות ספרי לימוד ולשלם את התשלומים הקבועים. בניגוד למה שנדמה לרבים, רעב אין פירושו דווקא מקרר ריק או חיסרון כיס מוחלט. זו אם שעובדת מבוקר עד ערב, ומביאה את הילד כשהיא יוצאת לעבודה, בשעת בוקר מוקדמת, עוד לפני שייפתחו שערי בית הספר. המדיניות הגורמת לפיטורים של עובדות סוציאליות, יועצות חינוכיות וכו' אחראית לעובדה שכל הבעיות החברתיות מגיעות לפתחנו. כל מצוקה, נפשית או כלכלית, תבוא לידי ביטוי בבית הספר, ובית הספר ייתן או לא ייתן את המענה לה-כפי מידת יכולתו והרצון הטוב של עובדיו. יש ילדים שדעתם כלל אינה פנויה ללמידה: ילד רעב, ילד שקר לו, ילד שמרביצים לו... מי שאינו שותף לחיי בית-ספר אינו יכול להעלות על דעתו את מגוון הבעיות שאנו נדרשים לתת להם מענה, וככל שבית הספר יותר פריפריאלי, מרוחק יותר ממוקדי הכוח, הבעיות שהוא נדרש להתייחס אליהן הן רבות וסבוכות יותר."

(טלי סגל, מורה בבית הספר "ג'סי כהן" בחולון. המתארת את המציאות החברתית עמה מתמודדים המורים בבית הספר. דבריה פורסמו בגיליון מספר 25 של המגזין "ארץ אחרת" שהוקדש לתגובות על דו"ח דוברת)

עד כה הצגנו קשיים שמציבה המציאות היומיומית בפני מורים: תנאי שכר ירודים, שחיקה גבוהה, בעיות חברתיות עמן בית הספר נאלץ להתמודד. מה לדעתכם קורה למורה שמתמודד עם מציאות זו? כיצד היא משליכה על המוטיבציה והיכולת לפעול לשינוי? בשל קוצר הזמן, נאסוף מספר מצומצם של תגובות מהמשתתפים ולא נפתח לדיון מקיף.

מהמשתתפים יכולות לעלות תגובות שונות לתמונת המצב שהוצגה. חלקם יטענו כי בתנאים אלו למורה אין כלל מוטיבציה לפעול לשינוי והוא שחוק מכדי לפעול לשינוי. חלק יביעו אהדה לציבור המורים שמתמודד עם עבודה מאתגרת בתנאים לא פשוטים, אך עדיין סבורים כי יש לתבוע מהמורים לפעול לשינוי מתוקף המחויבות לתפקיד ולתלמידים. תגובה אחרת שיכולה לעלות היא הטענה כי בתנאים אלו מי שמגיע למשרות הוראה עושה זאת מחוסר ברירה, ואז נוצרת מעגליות בה תנאים גרועים מביאים לכך שישנם מורים גרועים במערכת, מה שמקשה עוד יותר על כניסתם של מורים טובים (העדר סביבת עבודה תומכת בעלת מוטיבציה). במצב עניינים זה קשה מאוד להביא לשינוי כי הציבור איבד אמון בציבור המורים, ולא יפעל לשיפור התנאים. מי שמוכשר ורוצה לפעול לשינוי, יעשה זאת מחוץ למערכת החינוך הפורמאלית. כאמור, בשל קוצר הזמן נפתח למספר מצומצם יחסית של תגובות. חשוב לשקף כי תנאי העבודה מקשים על עבודתם של כלל המורים, וגורמים לרמה גבוהה של שחיקה. יחד עם זאת, עולה השאלה האם בתנאים אלו אנו מוותרים על התביעה ממורים להיות מחויבים לתלמידים ולשמש סוכנים לשינוי, ובעיקר עולה השאלה איך עושים את זה.

סדנא מורה משמעותי בחיי

הנתונים העלו קשיים שמציבה המציאות היומיומית בפני מורים: תנאי שכר ירודים, שחיקה גבוהה, בעיות חברתיות עמן בית הספר נאלץ להתמודד. קשיים אלו מחדדים את השאלה מה מניע מורה להיות דמות משמעותית עבור התלמיד וסוכן שינוי חברתי. נפתח את הדיון בשאלה דרך החוויות האישיות שלכם ממורים. האם תוכלו לספר על מורים שהיו משמעותיים עבורכם? מי היו המורים הללו? מדוע הם היו דמות משמעותית עבורכם? מה הניע אותם לדעתכם, להיות דמות משמעותית?

מטרת הסדנא היא חיבור רגשי של המשתתפים לנושא. המשתתפים יכולים להעלות חוויות שונות ממורים שהם פגשו במערכת החינוך, לטוב ולרע. אם עולים רשמים טובים ממורים נתמקד בשאלה מה הניע אותם להיות מורים טובים על אף התנאים שהם פעלו בהם: חיבור רגשי לתלמידים, אהבת המקצוע, אידיאולוגיה וכו'. אם עולים רשמים שליליים ממורים שהמשתתפים פגשו ניתן להתמקד בשאלה איך המשתתפים רואים במבט לאחור את המורים, ממה נבעה החוויה השלילית שלהם, מה מנע מאותם מורים להיות מורים טובים: עייפות, חוסר חיבור ערכי, ניכור לתלמידים וכדומה.

לימוד בחברותא

הלימוד שלנו היום עוסק בשאלה שפתחנו בה: איך ניתן להניע מורים להיות סוכנים לשינוי. בחנו את השאלה לאור הקשיים העומדים בפני מורים בישראל כיום, וכן לאור החוויות האישיות שלכם. הלימוד שלנו עוסק בסיפורי הצלחה של מורים ששמשו סוכנים לשינוי חברתי. לאור מה שהעלינו בחלקים הקודמים, נבקש בלימוד לבחון מהם הקשיים עמם התמודדו מורים אלו, כיצד התמודדו עם קשיים אלו והאם תוכלו להצביע על "נקודת אחיזה" ערכית שסייעה להם בהתמודדות עם קשיים אלו.

מה מניע מורים להיות סוכנים לשינוי חברתי - דף לימוד בחברותא

ריש לקיש היה מציין את מערות הקבורה של חכמים. כאשר הגיע אל מערתו של רבי חייא נעלמה ממנו. חלשה דעתו.

אמר: "ריבוננו של עולם לא פילפלתי תורה כמותו?"

יצתה בת קול ואמרה לו: "תורה כמותו פלפלת, תורה כמותו לא ריבצת".

כאשר היו רבים רבי חנינא ורבי חייא,

אמר לו רבי חנינא לרבי חייא: "וכי עמי אתה רב? חס ושלום, אם תשתכח תורה מישראל אחזיר אותה בפלפולי".

אמר לו רבי חייא לרבי חנינא: "עמי אתה רב? שעשיתי שלא תשתכח תורה מישראל. מה אני עושה? אני הולך וזורע כותנה ושזור ממנה רשתות וצד צבאים ומאכיל בשר ליתומים, ועושה מגילות מעורם, וכותב חמישה חומשי תורה עליהם, ואני הולך מעיר לעיר ומלמד לחמישה תינוקות חמישה חומשים, לכל אחד מהם חומש אחד. ומלמד משנה לשישה תינוקות שישה סדרים. ואני אומר להם: עד שאחזור ואבוא לכאן תלמדו מקרא זה לזה ולמדו משנה זה לזה".

זהו שאמר רבי: כמה גדולים מעשי חייא!

(תלמוד בבלי, מסכת בבא מציעא, דף פה, עמוד ב)

רב הזדמן למקום אחד, גזר תענית ולא בא הגשם. ירד לפניו שליח ציבור.
אמר: "משיב הרוח" ונשבה הרוח. אמר: "מוריד הגשם" ובא הגשם.
אמר לו: "מה מעשיך?"
אמר לו: "מקרא תינוקות אני, ואני מקרא תורה לבני עניים כבני עשירים, וכל מי שלא אפשר
לו איני לוקח ממנו דבר. ויש לי חבית של דגים, וכל מי שפשע אני משחד אותו בהם, ומסדר
לו ומפייס לו עד שבא וקורא."

(תלמוד בבלי, מסכת תענית, דף כד, עמוד א)

- מהם הקשיים שעמדו בפני המורים?
- כיצד התמודדו המורים עם קשיים אלו?
- מה סייע לכל אחד מהמורים להתמודד עם קשיים אלו?

המקורות מציגים לנו סיפורי הצלחה של מורים שהצליחו להתמודד עם קשיים שונים בהם נתקלו בעבודתם.

המקור הראשון מספר את סיפורו של רבי חייא. אנו למדים על הקשיים שעמדו בדרכו של רבי חייא מתוך פעולותיו. על מנת שלא תשתכח תורה מישראל יש לספק צרכים בסיסיים של התלמידים היתומים: מזון, מגילות וכיו"ב. פעולותיו הרבות של רבי חייא לשם לימוד תורה ליתומים מצביעות על ריבוי הצרכים אותם יש למלא. פעולות אלו מעלות את הקושי של "להתחיל מאפס": לעיתים ריבוי הצרכים שעליהם יש לתת מענה על מנת לחולל שינוי עלול להביא לייאוש ולהרמת ידיים. לעומת זאת, רבי חייא בוחר להמשיך ולפעול בתנאים אלו. הוא מכוון את פעולותיו לא רק ללימוד התורה בפועל, אלא למילוי הצרכים השונים של התלמידים. הוא נעזר בתלמידיו בלימוד התורה, וכך מצליח להגיע לקבוצה גדולה של תלמידים. הדמות של ריש לקיש מלמדת אותנו על המרחב בו פועל רבי חייא ועל המחיר האישי שנתבע מרבי חייא. ריש לקיש מתהדר בפלפוליו וברמת ידיעתו את התורה. הוא קובל על כך שהוא משתווה לרבי חייא ברמת הפלפולים שלו, ועל כן אין צידוק להעלמת מערת הקבורה מפניו. בת-קול שיוצאת מלמדת את ריש לקיש על מעשי רבי חייא מחוץ לכתלי בית המדרש. גם בעימות בין רבי חייא לרבי חנינא, רבי חנינא מתהדר בפלפוליו. נראה כי הסביבה שבה פעל רבי חייא, בית המדרש, התמקדה בלימודים גבוהים וברמת ידיעות ופלפולים גבוהה. רבי חייא הוא זה שנושא את הדגל של הפצת תורה לכלל ישראל, ולא רק לקבוצת עילית מצומצמת. על מנת שלא שתשתכח תורה מישראל הוא נוקט פעולה שנראית חריגה לעמיתיו, הוא יוצא מתחום בית המדרש על מנת להפיץ תורה ליתומים שלא תשתכח מהם תורה.

המקור השני מספר את סיפורו של מלמד תינוקות אנונימי. אנו מתוודעים למלמד התינוקות "במקרה", כאשר הוא משמש שליח ציבור ומצליח להוריד גשמים. כשנשאל המלמד למעשיו הוא עונה כי הוא מלמד בני עניים כבני עשירים ואינו לוקח דבר ממי שאין לו. תשובתו של המלמד מעידה על מודעות ומחויבות חברתית. הוא מעורה בציבור ואינו לוקח שכר ממי שאין ידו משגת. רגישותו של מלמד התינוקות מנחה אותו גם בהתמודדות עם קשיים בכתלי בית הספר. תגובתו של המלמד להתרשלות בלימוד מפתיעה. כאשר תלמיד מתרשל בלימודו הוא אינו מרחיק אותו או מעניש אלא מפייס אותו ומשחזר בדגים. ההשוואה בין הסיפור של מלמד התינוקות לסיפור של רבן גמליאל שלמדנו בשיעור "שוערים פנימיים כמנגנון לשעותוק פערים", מבליטה כיצד המודעות של המלמד מצליחה להפוך את הדינאמיקה ביחסים שבין המורה והתלמיד. הרשלנות אינה נתפסת כתוצר של

חוסר כבוד מצד התלמיד. המודעות להקשר החברתי והאמון בתלמיד גורמים לו לפרש את מעשה התלמיד כרעב לתשומת לב, וכצורך ייחודי שלו.

המעורבות של המלמד בקהילה והרגישות שלו לצרכיה בולטים בהנגדה לדמות הרב שמזדמן למקום וגוזר תענית כדי שירדו גשמים. בדומה לרבי חייא, גם הוא מחויב לכלל ישראל שלא תשתכח תורה ממנו, ופועל להפצה שלה בקהלים שעלולים להשתכח. אולם בשונה מרבי חייא, הוא אינו נודד מעיר לעיר אלא פועל לתיקון מהמקום שבו הוא נמצא, מתוך מעורבות בקהילתו.

אסיף

דף הלימוד הציג דמויות שונות של מלמדים, שכל אחת מצאה את דרכה להתמודד עם הקשיים שעמדו בדרכה ולפעול לשינוי. אבקש מכל אחת ואחד לבחור דמות שאתם מזדהים עמה ועם מה שהניע אותה לפעול לשינוי חברתי על אף הקושי. ההצגה של הדמות צריכה לכלול הסבר על הדמות ומה הניע אותה, והצגת החיבור האישי שלכם אל הדמות.

מטרת האסיף היא ליצור חיבור אישי של המשתתפים ללימוד, אך גם להתוודע לדרכי ההתמודדות שלהם עם חששות וקשיים המלווים אותם בעשייה החברתית. שיעור זה גם חותם את היחידה על חינוך, שייטכן שהותירה חששות וקושיות לא פתורות בקרב המשתתפים. חלק גדול מהשיעורים הצביעו על התפקיד המשמעותי שיש למורה כסוכן לשינוי חברתי, אך לא נדרשנו בהם לצרכי המורה. הלימוד בחברותות והאסיף נדרשים לפער שלעיתים קיים בין המוטיבציה והציפיות הגבוהות ובין ההתמודדות עם קשיים בפועל, וביכולת למצוא "עוגן" או נקודת אחיזה המאפשרת ליישב ביניהם.

דברי סיכום

דרכי ההתמודדות עם קשיים ושחיקה שהעלנו בלימוד, דנו בהתמודדויות של מורים אך הן רלוונטיות לכלל העוסקים בעשייה חברתית שמטבעה עלולה לעיתים להיות שוחקת ואף מרפה-ידיים. השיעור הצביע מחד על הצורך לתיקון ברמה החברתית, ולשינוי מערכתי במעמד המורה שיצמצם את הקשיים העומדים בפני המורים. מאידך, בחנו מה יכול לסייע מה יכול לסייע ברמה האישית עם קשיים אלו, ומהן נקודות האחיזה המאפשרות לנו לעמוד בפני הקשיים.

בתחילת המפגש קראנו את דבריה של טלי, מורה בחולון. לסיכום אני רוצה להקריא לכם מדבריו של מורה נוסף המתאר את התחושות שלו כמורה שעומד מול קשיים בעבודתו:

"בן אדם עייף אין באפשרותו לקרוא בערבים ספרים עבים על חינוך, כי עיניו נעצמות מאליהן... רצונו של המחנך חייב להיות חזק ביותר כדי שיוכל להרשות לעצמו לקרוא ספר ולו הקצר ביותר. אבל רצונו אינו חזק, מפני שאינו מאמין. מחבר הספר יוכיח, אגב מראי מקומות מרובים, את למדנותו. פעם נוספת יחזור על מה שבדרך כלל ידוע. אותן המשאלות החסודות, השקרים הנעימים, העצות שאינן ניתנות להגשמה. המחנך מחויב... מחויב... מחויב ולבסוף בכל העניינים הקלים והקשים נאלץ הוא להחליט על דעת עצמו, כפי הבנתו, אפשרויותיו, ומה שחשוב ביותר-בהתאם ליכולתו... לשם מה מרגיזים אותו בהזיות מדעיות נשגבות, אידיאלים נעלים. ואילו הוא עכשיו שכיר יום מקופח וכזה עליו להישאר גם בעתיד. ..פעם (אומר לעצמו) : אני רוצה, מוכרח, מחויב ומאידך גיסא-השאלה המביאה לידי ייאוש: וכי כדאי? ההנחות העיוניות כה הסתבכו בניסיון האישי היום-יומי, עד שאבד לו החוט המקשר. ככל שירבה לחשוב הוא יבין פחות".

הקטע לקוח מתוך ספרו של יאנוש קורצ'אק, "כיצד לאהוב ילדים". יאנוש קורצ'אק היה מחנך, סופר ורופא. נולד בעיר ורשה שבפולין בשנת 1878. הוא למד רפואה באוניברסיטת ורשה. במסגרת לימודיו עבד במחלקת הילדים בבית החולים בעיר, שם פגש ילדים ממשפחות עניות והתוודע למצוקותיהם. הוא הקים שני בתי יתומים: לילדים פולנים ולילדים יהודים. קורצ'אק ניהל את בית היתומים היהודי במשך 30 שנה (1911-1942). במסגרת ההחלטה של הנאצים לחסל את יהודי גטו ורשה, הורו לשלוח את ילדי בית היתומים למחנה ההשמדה טרבלינקה. הנאצים הציעו לקורצ'אק לעזוב את בית היתומים ולהינצל, אך הוא סירב ונשלח לטרבלינקה בשנת 1942.

התשובה שנותן קורצ'אק לקשיים שעמם הוא מתמודד היא אהבה. האהבה לילדים בעיני קורצ'אק אינה דבר מובן מאליה, ועל כן ספרו מבקש להורות דרך ללמוד כיצד לאהוב ילדים. נקודת הפתיחה ללמוד כיצד לאהוב ילדים היא "דע את עצמך". להכיר בכך שלכולם יש נקודות-תורפה ורגעי שפל, למורים כתלמידים, ואף על פי כן לדעת להמשיך הלאה.